

Наукові праці

ПОЛТАВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АГРАРНОЇ АКАДЕМІЇ

1(6)'2013
ТОМ 3

УДК 330 : 06.055.2 : 378.014.15 : 63(477.53)

ББК 65

П 52

Рекомендовано до друку за рішенням вченої ради Полтавської державної аграрної академії (протокол № 25 від 26 березня 2013 р.)

Згідно з постановою Президії ВАК України № 1-05/8 від 22.12.2010 р. збірник «Наукові праці Полтавської державної аграрної академії» включений до Переліку фахових видань з економічних наук.

**Редакційна
колегія:**

Макаренко П.М., д.е.н., професор,
чл.-кор. НААН України (відповідальний редактор);
Зоря О.П., к.е.н., доцент (відповідальний секретар);
Арапчій В.І., к.е.н., професор;
Березін О.В., д.е.н., професор;
Буянов В.П., д.е.н., професор (Російська Федерація);
Войцех Пізло, доктор габілітований, професор (Республіка Польща);
Галич О.А., к.е.н., доцент;
Дорогань-Писаренко Л.О., к.е.н., доцент;
Жозеф Каня, доктор габілітований, професор (Республіка Польща);
Калініченко А.В., д.с.-г.н., професор;
Калінчик М.В., д.е.н., професор;
Левченко З.М., к.е.н., доцент;
Лозинська Т.М., д.держ.упр., професор;
Макаренко А.П., д.е.н., професор;
Махмудов Х.З., д.с.н., професор;
Опря А.Т., д.е.н., професор;
Папгелеймонснко А.О., д.е.н., професор;
Писаренко В.В., д.е.п., доцент;
Плаксійенко В.Я., д.е.н., професор;
Ульянченко О.В., д.е.н., професор, чл.-кор. НААН України;
Шиян Д.В., д.е.н., доцент.

Засновник –

Полтавська державна
аграрна академія.

Свідцтво про державну реєстрацію
КВ № 17243-6013 ПР
від 12.10.2010 р.

Адреса редакції: 36003,
м. Полтава, вул. Г.Сковороди, 1/3,
Полтавська державна
аграрна академія,
тел. +38(05322) 2-87-48
e-mail: zorya-83@ua.ru

П 52

Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. –
Вип. 1 (6). – Т.3. – Полтава : ПДАА. – 2013. – 348 с.

У збірник включені наукові праці фахівців Полтавської державної аграрної академії, провідних навчальних закладів, науково-дослідних установ, підприємств і організацій України, ближнього та дальнього зарубіжжя, в яких відображені результати теоретичних і емпіричних досліджень з економічних наук в галузі сільського господарства і АПК.

УДК 330 : 06.055.2 : 378.014.15 : 63(477.53)

ББК 65

© Полтавська державна аграрна академія, 2013.

ЗМІСТ

Макаренко А.П., Віговська Т.А. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АУДИТУ НАРАХУВАННЯ ТА УТРИМАННЯ ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ	10
Махмудов Х. З., Мамедова З. К. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ВИРОБНИЧА КООПЕРАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	14
Сифонова В.И. ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА И ОТРАЖЕНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ В ОТЧЕТНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ УКРАИНЫ	22
Ільяшенко В.А. РОЗВИТОК ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	26
Апарова О. В. ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ АНТИКРИЗОВОЇ СПРЯМОВАНOSTІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ	35
Безкровний О. В. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ОПОДАТКУВАННЯ ТРУДОВИХ ДОХОДІВ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	41
Боровик П.М., Лелека В.І. ВДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНОГО ПОРЯДКУ НАРАХУВАННЯ І СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	47
Бредун Н. В. РОЛЬ КОНСУЛЬТУВАННЯ У СТВОРЕННІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ	51
Бибя В.В., Чмирь О.В. ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ ЄВРО-2012: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ	57
Бражчик Л.В., Ралко І.О., Яловега В.О., Завалевська В.О. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	62
Ватуля І.Д., Сіренко О.В., М'яка С.І. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА	

Воронько-Невіднича Т.В. НЕОБХІДНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В АГРАРНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	67
Галич О. А. ПЕРЕДУМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	71
Галич Ю.А. ГОСПОДАРСТВА НАСЕЛЕННЯ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ	76
Гамова О.В., Буренко В.О. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НАРАХУВАННЯ Й ОПОДАТКУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	80
Гордіснюк М.І., Дегтяренко А.В. ОЦІНКА ІНФОРМАЦІЙНОГО РИЗИКУ В АУДИТІ КОМП'ЮТЕРНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ	86
Гринь В.І. ОПЕРАЦІЇ З ПЕРЕРОБКИ ДАВАЛЬНИЦЬКОЇ СИРОВИНИ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ТА ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ	93
Дашевська Н.С. ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	97
Демиденко Л. М. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	102
Дерега В.М. СУТНІСНІ АСПЕКТИ КАТЕГОРІЇ «РЕЗЕРВИ»	108
Дудчик О.Ю. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В АГРАРНІЙ ГАЛУЗІ	115
Єгорова О.В., Кононенко Ж.А. АЛЬТЕРНАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ	123
Єрмоласва М. В., Скиданенко Ю. Д. ФІНАНСОВИЙ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК АМОРТИЗАЦІЙНИХ ВІДРАХУВАНЬ	128

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України: науково-практичний коментар / О. І. Харитонova, Є. О. Харитонов, В. М. Коссак та ін. ; за заг. ред. О. І. Харитонovої. – Харків : Одиссей, 2007. – 832 с.
2. Дем'яненко С. І. Менеджмент аграрних підприємств : [навч. посібник] / С. І. Дем'яненко. – К. : КНЕУ, 2005. – 347 с.
3. Дерій В. А. Види економічного контролю за діяльністю підприємств: аналіз і узагальнення поглядів на проблему [Електронний ресурс] / В. А. Дерій // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 3. – С. 172-175.
4. Михалевич С. Сутність внутрішньогосподарського контролю та його організація на швейних підприємствах / С. Михалевич // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С.467-469.
5. Сагайдак Р. А. Внутрішній контроль в управлінні сільськогосподарськими підприємствами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / Р. А. Сагайдак. – Київ, 2008. – 20 с.

Рецензент – д.держ.упр., професор Лозинська Т.М.

УДК 338.439.636

ПЕРЕДУМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Галич О. А., к.е.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

В статті обґрунтовано концептуальні засади розвитку внутрішньогосподарського контролю в системі управління аграрних підприємств з метою їх адаптації до змін ринкового середовища.

In the article the conceptual framework of internal control in the management of agricultural enterprises in order to adapt them to the changing market environment.

Постановка проблеми. Забезпечення успішного функціонування вітчизняних аграрних підприємств в умовах загострення конкуренції, підвищення рівня їх рентабельності, збереження та збагачення активів вимагає налагодження раціонального механізму управління, найважливішим елементом якого є система внутрішнього контролю. Внутрішньогосподарський контроль стає необхідним, по-перше, для усунення невизначеності інформації про ситуацію, що склалась в підприємстві; по-друге, для попередження можливості виникнення пов'язаних з цією невизначеністю кризових ситуацій; і, по-третє, для забезпечення та постійного підтримання умов ефективної діяльності всіх організаційних підрозділів підприємства.

Залежно від досягнутого рівня розвитку, організаційно-правової форми господарювання аграрних підприємств, їх інституційних особливостей, підходи до побудови системи внутрішнього контролю, що включають комплекс внутрішніх правил та процедур контролю за їх фінансово-господарською діяльністю, можуть суттєво відрізнятися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження зарубіжних науковців, щодо формування системи внутрішнього контролю спираються на надійний фундамент результатів, що накопичувалися протягом ба-

гатьох десятиліть у рамках відомих наукових напрямів, таких як теорії загального і внутрішньогосподарського контролю, зокрема заслуговують на увагу дослідження наступних науковців: Дженік, Ф. Дефліз, Д. Кармайкл, І. Лі, Д. Лоббек, Ж. Рішар, Д. Робертсон, А. Роджер. Дослідженню теоретичних і практичних аспектів розвитку системи внутрішнього контролю присвячені праці багатьох вітчизняних науковців, а саме: М.Т. Білухи, О.Д. Гудзинського, Й.С. Завадського, Г.Г. Кірейцева, А.П. Наливайко, В.К. Савчука, Н.П. Тарнавської, Г.М. Чорного, В. Яцури та інших вчених. Але поряд з цим, залишається невизначеною низка питань теоретичного, методологічного та організаційного характеру щодо формування системи внутрішнього контролю в аграрних підприємствах.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є узагальнення теоретико-методологічних і практичних передумов розвитку системи внутрішньогосподарського контролю в управлінні аграрними підприємствами як складової комплексу передумов забезпечення результативності їх діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Адаптація аграрних виробників до динамічно змінюваного ринкового середовища передбачає розробку та практичне впровадження комплексу ефективних заходів які сприяють злагодженій роботі системи управління підприємством. Значне місце серед таких заходів належить розвитку системи внутрішнього контролю.

Систему внутрішньогосподарського контролю, на нашу думку, доцільно визначати як систему правил та процедур контролю які створюються власником або менеджментом підприємства для забезпечення досягнення поставленої мети найбільш ефективним способом, відповідності діяльності кожного працівника та підрозділу підприємства законам та нормативно-правовим актам, збереження майна та інформації, попередження зловживань і помилок, належного бухгалтерського обліку та правильності і своєчасності складання фінансової звітності.

У широкому розумінні внутрішній контроль - це перевірка відповідності фактичних характеристик (процесів, діяльності, об'єктів) установленим вимогам (обмеженням).

Вітчизняний і зарубіжний досвід роботи великих інтегрованих аграрних підприємств підтверджує важливість і необхідність впровадження системи внутрішнього контролю, яка виконує роль спеціального механізму спостереження на підприємстві, забезпечує реалізацію місії, цілей і стратегічних пріоритетів, суттєво впливає на виявлення та мобілізацію наявних резервів виробництва, сприяє підвищенню ефективності та якості роботи, збереженню власності, посиленню економії, аналізу причин та умов, які спричиняють шахрайство, нестачі та здійснення крадіжок. Система внутрішнього контролю дає змогу з'ясувати, наскільки діяльність підрозділів усіх ієрархічних рівнів відповідає чинному регламенту, установленим завданням і наскільки вона ефективна. У процесі контролю збирається й аналізується необхідна інформація, виявляються відхилення фактичних показників від установлених (планових, стандартних) та їх причини.

Успішне вирішення завдань, які поставлені перед внутрішньогосподарсь-

ким контролем, значною мірою обумовлене правильним розумінням і застосуванням у практичній діяльності категорій „об’єкт” і „суб’єкт” контролю.

Об’єкт внутрішнього контролю - це те, що підлягає перевірці, функціональні цикли діяльності аграрного підприємства: постачання та зберігання ресурсів, виробництво і реалізація продукції.

Суб’єкт внутрішньогосподарського контролю – це окрема посадова особа, служби або внутрішньогосподарські підрозділи підприємства, що перевіряють той або інший об’єкт.

Для успішного виконання своїх контрольних функцій суб’єкти внутрішньогосподарського контролю використовують різні способи і прийоми перевірок, що дозволяють вчасно розкрити і припинити, а у визначених випадках і попередити порушення виробничо-технологічної або фінансової дисципліни, а також виявити конкретних винних осіб і розмір заподіяного збитку.

У сучасній практиці господарювання внутрішньогосподарський контроль набуває все більш розвинених способів та форм. Найбільш поширеним способом контролю є запровадження управлінського обліку. Управлінський облік представляє собою інтегровану систему обліку витрат та доходів, нормування, планування, контролю та аналізу, що дає змогу систематизувати інформацію для оперативних управлінських рішень та координації проблем майбутнього розвитку підприємства.

Зміст управлінського обліку визначається цілями управління: він може бути змінений за рішенням адміністрації в залежності від інтересів та цілей, поставлених перед керівниками внутрішніх підрозділів.

З метою оцінки та контролю ефективності діяльності в практиці господарювання використовуються такі підходи до побудови аналітичного управлінського обліку на підприємстві: за центрами виникнення витрат; за центрами відповідальності за витрати, що виникають; за центрами рентабельності виробництва окремо взятого продукту. Основними критеріями у побудові моделей управлінського обліку слугують цілі управління, система оцінки та контролю за витратами, рівень спеціалізації підрозділів та величина їх витрат.

Одним з інструментів системи внутрішнього контролю є внутрішня звітність підприємства та система її показників. Відмінність функцій, що виконуються окремими підрозділами визначає склад та зміст інформації внутрішньої звітності. Розрізняють такі типи внутрішньої звітності: інформаційну, про економічні результати, результативну звітність про персональну діяльність.

Також сучасною формою контролю на підприємстві є запровадження внутрішнього аудиту. Можливості і мета діяльності служби внутрішнього аудиту мають дуже широкий спектр та напрямки і залежать від розміру та структури підприємства, а також потреб керівництва. Як правило, функції внутрішнього аудитора складаються з контролю за функціонуванням та організацією систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю.

Метою внутрішнього аудиту є удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення та мобілізація резервів його зростання.

Внутрішній аудит здійснюється на попередній стадії виконання комерційної, технологічної або фінансової угоди, у процесі її проходження та після

завершення. Завданням внутрішньогосподарського аудиту є аналіз ситуації ризику, застереження від банкрутства підприємства, використання ноу-хау для збільшення прибутку й ефективності нової технології, вживання заходів, що сприяють стабільності фінансової діяльності підприємства. Внутрішній аудит забезпечує керівництво інформацією для прийняття рішень, які стосуються ефективного функціонування бізнесу.

Створення та вдосконалення системи внутрішнього контролю в аграрному підприємстві має бути економічно вигідним, тобто затрати на її функціонування мають бути меншими порівняно з втратами, які несе підприємство через її відсутність. Для забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю керівництво підприємства повинно створити певні умови:

- створити систему збору, узагальнення та фіксації внутрішньої інформації, яка необхідна для успішного управління діяльністю підприємства;
- забезпечити збереження активів і документів - уникнення фактів крадіжок, псування та нецільового використання майна, знищення і розголошення інформації (в тому числі тієї, що міститься в облікових регістрах, комп'ютерних базах даних);
- оптимізувати господарську діяльність – уникнення дублювання господарських операцій, невиробничих витрат, нераціонального використання всіх видів ресурсів; оптимізація податкових платежів, зміцнення розрахункової дисципліни;
- забезпечити відповідність визначеним обліковим принципам – обов'язкове виконання працівниками встановлених на підприємстві інструкцій і правил, а також вимог нормативних документів.

Система внутрішнього контролю включає три основні елементи: середовище контролю, систему бухгалтерського обліку та незалежні процедури перевірки.

Середовище контролю, де відбуваються операції - це заходи і записи, які характеризують загальне ставлення керівництва і власників підприємства до діючої системи внутрішнього контролю, значення діючої системи внутрішнього контролю для підприємства. Сюди можна віднести: діяльність керівництва (власників); політика та методи керівництва; організаційна структура підприємства і методи розподілу функцій управління і відповідальності; управлінські методи контролю, в тому числі кадрова політика і практика, а також порядок розподілу обов'язків.

До специфічних заходів контролю включають: періодичне зіставлення, аналіз і перевірку рахунків; перевірку арифметичної точності записів; контроль за умовами функціонування та використання комп'ютерних інформаційних систем, зокрема підтримання контролю за періодичними змінами комп'ютерних програм, доступом до бази інформаційних даних; введення і перевірку контрольних рахунків і перевірочних облікових регістрів по рахунках; порядок проходження та затвердження документів (графік документообігу); відповідність прийнятих внутрішніх правил вимогам законодавчих актів та зовнішнім джерелам інформації; порівняння загальної суми наявних грошових коштів, вартості цінних паперів і товарно-матеріальних ресурсів із

записами в облікових регістрах; порівняння і аналіз фінансових результатів діяльності підприємства з показниками фінансового плану (прогнозу).

Система бухгалтерського обліку - це заходи і записи підприємства, шляхом яких бухгалтерські операції оформлюються в регістрах бухгалтерського обліку. Така система визначає, збирає, аналізує, підраховує, класифікує, записує, підсумовує і надає інформацію про операції та інші заходи.

Створення та використання в процесі управління аграрними підприємствами системи внутрішнього контролю буде результативним, якщо в процесі її роботи будуть дотримані наступні основні принципи:

- розподілу обов'язків в системі управління – чітко визначені права та обов'язки кожного працівника апарату управління та їх підпорядкування;
- комплексності – всі об'єкти внутрішнього контролю підприємства охоплені відповідними формами контролю залежно від рівня ризику господарської діяльності;
- збалансованості – суб'єкти внутрішнього контролю виконують делеговані їм функції відповідно до внутрішніх правил та процедур контролю;
- відповідальності – суб'єкти внутрішнього контролю несуть економічну та дисциплінарну відповідальність за дотримання процедур контролю;
- своєчасного повідомлення про виявлені відхилення – суб'єкти внутрішнього контролю повинні своєчасно інформувати керівництво про виявлені проблеми;
- постійності – система внутрішнього контролю повинна забезпечувати постійний моніторинг об'єктів контролю.

Наявність компетентного персоналу, що заслуговує на довіру, з чітко визначеними правами та обов'язками є найважливішим елементом внутрішнього контролю. Працівники підприємства мають бути компетентними, чесними і ретельними, а права та обов'язки кожного працівника повинні бути чітко визначені в посадових інструкціях. Наявність розподілу упорядкованих посадових обов'язків між працівниками, котрі беруть участь у формуванні інформації, щодо ведення справ і формування інформації, допоможе уникнути зловживань і крадіжок, а також виявляти випадкові помилки. Дотримання необхідних формальних процедур при здійсненні господарських операцій працівниками підприємства має бути неупередженим. Цей елемент внутрішнього контролю безпосередньо пов'язаний із чітким визначенням прав та обов'язків кожного працівника.

Висновки. Таким чином, формування та розвиток результативної системи внутрішньогосподарського контролю в сучасних умовах ринкової економіки є обґрунтованим для великих інтегрованих аграрних підприємств за умови прагнення власників (інвесторів) та вищого керівництва підприємства отримати достовірну інформацію і оцінку дій керівників та спеціалістів всіх рівнів. Окрім цього потреба у формуванні такої системи виникає у випадку ускладнення організаційної структури аграрного підприємства, наявності філіалів в різних регіонах, розширення напрямків та видів діяльності підприємства. З метою підвищення ефективності застосування сучасних форм внутрі-

шнього контролю необхідно забезпечувати не лише його своєчасність, але й повноту всіх операцій та процесів, а також чітко регламентовану систему внутрішніх правил та стандартів.

Список використаних джерел:

1. Петренко С.М. Внутрішній контроль і оцінка ризику бізнес-процесів підприємства / Петренко С.М. // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка: зб. наук. пр. – Рівне, 2008. – Ч.2. Вип.4(44). – С.390-395
2. Пилипенко О. С. Методологічні підходи до формування ефективної системи контролю та оцінка її результативності / О. С. Пилипенко // Зб. наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2010. – №1(9). – С. 260-265.
3. Сагайдак Р. А. Роль внутрішньогосподарського контролю в сільськогосподарських підприємствах на сучасному етапі // Науковий збірник Львівського національного університету імені Івана Франка; За ред. В. Є. Швеця. – Львів: Інтереко, 2005. – Спецвипуск 15. – Ч. 1. – С.537–542.
4. Бондар Н.М. Формування системи контролю на сучасному підприємстві // Управління проектами, системний аналіз і логістика, 2007, №4. – с. 206 – 210.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.

УДК631.115.11.005

ГОСПОДАРСТВА НАСЕЛЕННЯ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Галич Ю.А., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

Дана стаття містить аналіз сутності поняття господарств населення та їх класифікації. Також проведений короткий аналіз їх подальшого розвитку та ролі у сільськогосподарському виробництві.

This article analyzes the concept of the nature of households and their classification. Also conducted a brief analysis of their further development and role in agricultural production.

Постановка проблеми. В нинішніх умовах в агропромисловому комплексі України функціонують різні форми господарювання: від великих аграрних підприємств, які мають достатньо великі земельні площі та технічне оснащення, до малих, які створюють підприємницький клас на селі. Історія існування та тенденції розвитку українського села нерозривно пов'язані з господарствами населення. Господарства населення посідають важливу роль в аграрному виробництві країни, з одного боку вони стали для багатьох сімей основним джерелом формування доходу, а з іншого – самозабезпеченням продуктами харчування.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аспекти розвитку господарств населення розглянуто в роботах Т.В. Беркута, Л.В. Богадьорова, С.В. Васильчак, О.О. Комліченко, І.В. Прокопа, П. Т. Саблук та інших.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення теоретичних засад та напрямів розвитку господарств населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поряд із сільськогосподарськими підприємствами усіх організаційно-правових форм,